

ผู้หญิงกับบทบาทความเป็นแม่ในนวนิยายไทยตั้งแต่พ.ศ.2510 - 2546

นางพรธาดา สุวัธนวนิช

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาวรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2550

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

WOMAN AND MOTHERHOOD IN THAI NOVELS , 1967 - 2003

Mrs.Porntada Suvattanavanich

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Literature and Comparative Literature

Faculty of Arts

Chulalongkorn University

Academic year 2007

Copyright of Chulalongkorn University

500197

หัวข้อวิทยานิพนธ์
โดย
สาขาวิชา
อาจารย์ที่ปรึกษา

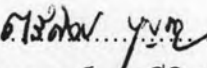
ผู้หญิงกับบทบาทความเป็นแม่ในนวนิยายไทยตั้งแต่พ.ศ.2510-2546
นางพรธาดา สุวัธนนิช
สาขาวิชา วรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ตรีศิลป์ บุญขจร

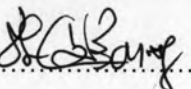
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

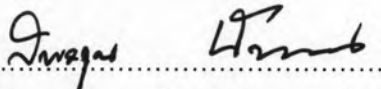

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ)

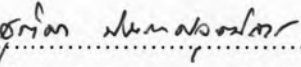
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อนงค์นาฏ เกกิงวิทย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีศิลป์ บุญขจร)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นเนศ เวศร์ภาดา)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายวรุณ น้อยนิมิตร)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.ชุตินา ประภาศวุฒิสาร)

พรธาดา สุวัธนวนิช : ผู้หญิงกับบทบาทความเป็นแม่ในนวนิยายไทยตั้งแต่พ.ศ.2510-2546. (WOMAN AND MOTHERHOOD IN THAI NOVELS, 1967-2004) อ.ที่ปรึกษา: ผศ.ดร.ตรีศิลป์ บุญขจร, 226 หน้า.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ผู้หญิงกับบทบาทความเป็นแม่ในนวนิยายไทยตั้งแต่พ.ศ.2510-2546 ซึ่งเป็นช่วงนวนิยายไทยนำเสนอเนื้อหาที่ตั้งคำถามเกี่ยวกับความเป็นแม่ โดยวิเคราะห์ความหลากหลายของแนวคิดเรื่องแม่ที่นำเสนอในนวนิยายไทยที่สัมพันธ์กับเพศสถานะ ชนชั้น และสถานะทางสังคม

แนวคิดสำคัญเกี่ยวกับความเป็นแม่แบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มคือแนวคิดเรื่องความเป็นแม่แนวชนบได้แก่ ความหมายและความสำคัญของความเป็นแม่ในสังคมและวัฒนธรรมไทย คดีเรื่องแม่ในคัมภีร์พุทธเถรวาทและแม่ในสังคมและวัฒนธรรมไทย ความรักของแม่และสัญชาตญาณความเป็นแม่ กับแนวคิดเรื่องความเป็นแม่จากมุมมองสตรีนิยม ได้แก่ การปฏิเสธความเป็นแม่ ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นแม่กับอำนาจรัฐ และอำนาจความเป็นแม่

ผลการศึกษาความเป็นแม่ในบริบทของสังคมไทย พบว่าสามารถแบ่งช่วงของนวนิยายที่นำเสนอผู้หญิงกับบทบาทความเป็นแม่ได้เป็น 4 ช่วง ช่วงแรกพ.ศ.2510 – 2519 แม่ยุคเสรีนิยม ช่วงที่สองพ.ศ.2520 – 2530 แม่ยุคพัฒนาสตรี ช่วงที่สามพ.ศ.2531 – 2540 แม่ยุคเรียกร้องสถาบันครอบครัว ช่วงที่สี่ พ.ศ.2540 – 2546 แม่ยุคยอมรับความหลากหลายของความเป็นแม่ แต่ละช่วงเวลามีพัฒนาการความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นแม่กับชนชั้น เพศสถานะและสถานะทางสังคม บริบททางสังคมที่มีผลกระทบต่อความเป็นแม่คือการพัฒนาทางสังคมและการเติบโตทางเศรษฐกิจ ความคิดตามแนวทางสตรีนิยม วาทกรรมวันแม่ และการต่อสู้ทางวัฒนธรรมและการเรียกร้องอัตลักษณ์ กระบวนการผลิตซ้ำ ต่อรอง และสืบทอดความเป็นแม่เห็นได้อย่างชัดเจนถึงการสืบทอดแนวคิดความเป็นแม่แนวชนบหรือแม่ในอุดมคติที่มีการปรับเปลี่ยนตามบริบททางสังคมกับการรับแนวคิดแม่ในแนวสตรีนิยม ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นแม่กับรัฐชาติ ชนชั้น เพศสถานะและสถานะทางสังคม

ผลการศึกษาสรุปได้ว่านวนิยายไทยเสนอว่าความเป็นแม่เป็นบทบาทสำคัญที่สังคมกำหนดให้ผู้หญิงมี ผู้เขียนนวนิยายได้แสดงปัญหาและตั้งคำถามเกี่ยวกับความเป็นแม่โดยแสดงความขัดแย้งระหว่างอุดมคติของแม่ที่ดีกับผู้หญิงในฐานะปัจเจกบุคคล นวนิยายมีบทบาทสืบทอด ต่อรองและผลิตซ้ำ ความเป็นแม่อันเป็นอุดมการณ์ทางสังคมซึ่งอาจปรับเปลี่ยนได้ตามบริบทของสังคม

สาขาวิชา วรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ
ปีการศึกษา 2550

ลายมือชื่อนิสิต.....พรธาดา สุวัธนวนิช.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....ตรีศิลป์ บุญขจร.....

#4680911522 : MAJOR LITERATURE AND COMPARATIVE LITERATURE

KEY WORD: WOMAN/ MOTHERHOOD/ THAI NOVELS/ 1967-2003

PORNADA SUVATTANAVANICH :WOMAN AND MOTHERHOOD IN THAI NOVELS,1967-2003. THESIS

ADVISOR : ASST.PROF.TRISILPA BOONKHACHORN, 226 pp.

This thesis aims to study women and motherhood in Thai novels between 1967-2004 through an analysis of diverse concepts of motherhood presented in Thai novels in connection with gender, class and social status.

The main concepts of motherhood are divided into two groups: the conventional concept which explores the meaning and significance of motherhood in Thai culture and society, i.e. the idea of the mother in Theravada Buddhism and the mother in Thai society and culture, the love of the mother and motherly instincts; and secondly the concept of mother from a feminist perspective that explores the negation of motherhood, motherhood vis-à-vis state authority, and the power of motherhood.

The study on the mother in the context of Thai society finds that it is possible to divide the novels featuring the mother and motherhood into four phases-- the first phase (1967- 1976) in which the mother during a time of freedom and liberation, the second phase (1977-1987) in which the mother during a time of woman's development, the third phase (1988-1997)in which the mother making demands on the family institution, and the fourth phase (1997-2003) which embraces the diversity of motherhood. In each of the phases one finds the development of ideas regarding the mother, social class, gender and social status. The social context which has an impact on motherhood is that of social development and economic growth, feminist ideas, mother's day discourse as well as cultural struggle and the plea for identity. The process of reproduction, negotiating and the continuation of motherhood is seen clearly in the following areas : the ideal mother as connected to the mother and the nation state, a change of mothers from different social classes and the negation of motherhood. Finally in terms of the mother and gender roles one finds the empowerment of women through motherhood.

The study finds that Thai novels present the mother as the highest ideal and question them in such a way as deemed by their society. The writers of the novels present the problems and question the motherhood by presenting the conflict between the concept of a good mother and the woman as an ideal person. The novel is responsible in continuing, negotiating and reproducing motherhood as a social ideology that can be altered according to each social context.

Field of study : Literature and Comparative Literature

Student's signature.....*Worana Suvattanavanich*.....

Academic year : 2007

Advisor's signature.....*Trisilpa Boonkhachorn*.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความรักและความเมตตาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีศิลป์ บุญขจรที่กรุณาให้คำปรึกษาและเป็นกำลังใจให้แก่ผู้วิจัยตั้งแต่เริ่มทำวิจัยจนแล้วเสร็จ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ พร้อมกับขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์อันประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.อนงค์นาฏ เกกิงวิทย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธเนศ เวศร์ภาดา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สายวรุณ น้อยนิมิตร และอาจารย์ ดร.ชุตินา ประกาศ วุฒิสารที่กรุณาตรวจสอบวิทยานิพนธ์ และให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ดีขึ้น

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒต้นสังกัดของผู้วิจัยที่อนุญาตให้ลาศึกษาต่อ และมอบทุนพัฒนาอาจารย์สนับสนุนการศึกษาต่อในครั้งนี้ และขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยที่มอบเงินทุนสนับสนุนการวิจัยบางส่วนในงานวิจัยนี้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยกระแสและแนวโน้มของวรรณกรรมไทยซึ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรีศิลป์ บุญขจร เป็นหัวหน้าโครงการ

ขอขอบพระคุณผู้ร่วมงานในภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ ทุกท่านที่ให้กำลังใจและเอื้อเฟื้อรับภาระงานระหว่างที่ผู้วิจัยลาศึกษาต่อ ตลอดจนถึงยามมิตรทุกท่านที่แสดงน้ำใจต่อผู้เขียนอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะอาจารย์ไพทยา มีสัจย์ แห่งมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต และรองศาสตราจารย์วันดี ศรีสวัสดิ์ แห่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ผู้ให้ความช่วยเหลือทั้งกำลังกายและกำลังใจก่อนที่จะร้องขอ ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิมพารณ์ บุญประเสริฐที่ช่วยเหลือในขั้นตอนของการรวมรูปเล่ม อาจารย์วิมลมาศ ปุชชากุลและอาจารย์พรวิภา วัฒนรัชกุลเพื่อนร่วมรุ่นดุสิตบัณฑิตยรรณคดีศึกษาและวรรณคดีเปรียบเทียบที่ผลักดันปลุกปลอบใจยามท้อแท้ ตลอดจนถึงมิตรอีกหลายท่านที่ไม่สามารถเอ่ยนามได้ทั้งหมดแต่ล้วนทำให้ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในน้ำใจของทุก ๆ ท่านที่แสดงความห่วงใยผู้วิจัยมาโดยตลอด

ผู้เป็นแรงหนุนสำคัญที่มีพลังยิ่งคือสมาชิกในครอบครัวที่ยอมอดทนแม้ผู้วิจัยจำต้องทิ้งหน้าที่ของลูก ภรรยา และแม่บ้างขณะที่ทำงานวิจัยนี้ อีกทั้งยังอยู่เคียงข้างคอยปลอบขวัญหมั่นเติมพลังใจเสมอมิให้พร่อง

คุณความดีของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขออุทิศแด่ แม่ – ผู้สอนให้ลูกรู้จักความรักที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในชีวิตตลอดจนผู้หญิงทุกคนที่เกิดมาเพื่อเป็น”แม่”

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 สมมุติฐานของการวิจัย.....	5
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	6
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
1.6 วิธีดำเนินการวิจัย.....	9
1.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
บทที่ 2 ความเป็นแม่ในหลายกระแสเสียง.....	14
2.1 แนวคิดเรื่องความเป็นแม่แนวชนบ.....	15
2.1.1 ความหมายและความสำคัญของแม่ในสังคมและวัฒนธรรมไทย.....	15
2.1.2 คติเรื่องแม่ในคัมภีร์พุทธเถรวาทในสังคมและวัฒนธรรมไทย.....	17
2.1.3 ความรักของแม่และสัญชาตญาณความเป็นแม่.....	20
2.2 แนวคิดเรื่องความเป็นแม่จากมุมมองสตรีนิยม.....	22
2.2.1 การปฏิเสธความเป็นแม่.....	24
2.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับอำนาจรัฐ.....	27
2.2.3 อำนาจความเป็นแม่.....	30
บทที่ 3 ความเป็นแม่ในบริบทของสังคมไทย.....	34
3.1 ช่วงพ.ศ. 2510 – 2519 : แม่ในยุคเสรีนิยม บรรยากาศทางการเมืองและสังคม : จากเผด็จการสู่ประชาธิปไตยแล้วกลับสู่เผด็จการอีกครั้ง.....	35
ความเคลื่อนไหวในแวดวงสตรี : วัฏจักรที่ชัดเจน.....	37

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บรรยากาศและความเคลื่อนไหวในวงวรรณกรรมไทย : จากยุคทองของนวนิยายพาฝันและนิตยสาร ลัทธิผลาญสูญยุคทองของวรรณกรรมเพื่อชีวิต.....	39
3.1.1 แม่กับชนชั้น.....	41
3.1.1.1 ค่านิยมที่แปรเปลี่ยนในระดับชนชั้นสูง.....	41
- เรื่องของหนู : ความดีของแม่คือเสียสละและอดทน.....	42
- ดาวพระศุกร์ : ความเป็นแม่ที่ต้องชดใช้.....	44
- ทางโค้ง : แม่ผู้จมอยู่กับความรู้สึกผิด.....	45
- วิชา : แม่ผู้คุมแค้น.....	46
- ใ้อมาดา : แม่ผู้ใช้อำนาจที่จบลงด้วยภาวะไร้อำนาจ.....	48
3.1.1.2 วิถีชีวิตของแม่ชนชั้นกลาง.....	51
- เรือมนุษย์ : แม่ต่างชนชั้นและแม่ต่างวัย.....	51
- น้ำเซาะทราย : แม่ผู้ละอายต่อความผิด.....	53
- สนิมสังคม : แม่ผู้กล้าที่จะไม่ให้ประวัติศาสตร์ซ้ำรอย.....	53
- สายรุ้ง : แม่ผู้มีบาดแผลในชีวิต.....	54
3.1.2 แม่กับเพศสถานะ.....	56
3.1.2.1 ความสัมพันธ์นอกกรอบการสมรส.....	57
3.1.2.2 ความปรารถนาทางเพศของแม่.....	58
- อีสา : แม่ที่ไม่อาจฝันโลกีย์วิสัย.....	58
- ความรักครั้งสุดท้าย : ชีวิตที่หล่อเลี้ยงด้วยแรงปรารถนา.....	59
3.1.3 แม่กับสถานะทางสังคม.....	60
- ทางโค้ง : ภาพของกระแสวัฒนธรรมตะวันตก.....	62
- แกรงรัก : แม่กุลสตรีไทย.....	63
- สิ้นสวาท : แม่ผู้เข้มแข็งแม้อวันตาย.....	63
3.2 ช่วงพ.ศ.2520 – 2530 : แม่ยุคพัฒนาสตรี.....	65
บรรยากาศทางการเมืองและสังคม : จากความหวาดหวั่นสู่ความผ่อนคลาย.....	65
ความเคลื่อนไหวในแวดวงสตรี : เมื่อสตรีก้าวสู่ยุคพัฒนา.....	67

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
- ลูกแม่ : แม่ผู้เลี้ยงลูกผิดธรรมชาติ.....	90
- หนามดอกไม้ : แม่ในมายาคติ.....	92
- เหตุเกิดในครอบครัว : แม่ไม่ควรเก่งกว่าพ่อ	93
- บ้านของพ่ungs : แม่ผู้สามารถในการเรียนและการงาน	94
- อันธการ : แม่ผู้ยอมจำนน.....	94
- สำรองรัก : เกียรติยศหรือกับดักของปีศาจปไตย.....	96
- อังสนาหย่าผัว : แม่ที่สู้กับสามีผู้เอาเปรียบ.....	97
- ไซ้สังคม : แม่ผู้ตอบโต้	98
- สองชีวิต : ถ้าไม่ให้ทำแท้ง.....	100
3.2.2.2 แม่ : ภาวะของการเกิดมาเป็นผู้หญิง.....	102
- ไซ้สังคม : เพื่อลูกและเพื่อผู้หญิง.....	102
- ถึงเจ้าวรายร้ายตัวน้อย : เรื่องของเราแม่ลูก.....	103
- ด้วยสองมือแม่นี่ที่สร้างโลก : ทุกชีวิตดำเนินไปด้วยแม่.....	104
3.2.2.3 โสเภณี : อาชีพที่ขัดแย้งกับความเป็นแม่.....	105
- แม่เลือกเกิดได้ : แม่ผู้ไม่อยากเป็นโสเภณี	105
- ไซ้สังคม : โสเภณีคือจินตนาการต่อแม่ผู้ไม่เคารพเพศวิถีที่พึงประสงค์	107
3.2.3 แม่กับสถานะทางสังคม.....	108
3.2.3.1 แม่ที่ไม่ใช่แม่ในอุดมคติ.....	108
- ห้องที่จัดไม่เสร็จ : แม่ที่สู้ชีวิต.....	109
- ยายหนูลูกพ่อ : แม่ที่อยากละลายหน้าที่แม่.....	110
- ไซ้สังคม : อาชีพที่ล่อแหลม.....	110
- ละครคน : แม่นักบริหารและแม่ผู้ไร้จุดหมาย	111
- ทองเนื้อเก้า : แม่ที่หาดีไม่ได้.....	112
- เวลาในขวดแก้ว : แม่เจ้าอารมณ์.....	112
- สุดถนนบนทางเปลี่ยว : แม่มายผู้ไร้ทางออก.....	113
3.2.3.2 อำนาจของแม่คือการควบคุมจัดการ.....	114

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.3 ช่วงพ.ศ.2531 – 2540 : แม่ยุคเรียกร้องสถาบันครอบครัว	118
บรรยากาศทางการเมืองและสังคม : จากความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจสู่ภาวะวิกฤต.....	118
ความเคลื่อนไหวในแวดวงสตรี : ยอมรับว่ามีอคติทางเพศ.....	119
บรรยากาศและความเคลื่อนไหวในวงวรรณกรรมไทย : ความก้าวหน้าของวรรณกรรม ประเด็น"ผู้หญิง".....	121
3.3.1 แม่กับชนชั้น.....	123
3.3.1.1 แม่ระดับชนชั้นล่าง	123
- ไฟในดวงตา : ความเสียสละและอดทนของแม่ชนชั้นล่าง.....	123
- ดวงใจแม่ : แม่ผู้ให้ลูกได้แม่ชีวิต	125
- การล่มสลายของสถาบันครอบครัวที่ความรักมีอาจเหี่ยวหาย : เพราะฉันเกลียดแม่ ฉันจึงเกลียดตัวเอง	126
3.3.1.2 แม่ระดับชนชั้นกลาง	127
- มณีร้าว : แม่ที่เข้าใจได้แต่เพียงเรื่องการดูแลบ้านและเลี้ยงลูก เท่านั้น.....	128
- เรื่องของอะตอม : ชีวิตสามัญของผู้หญิง	129
- สมการวัย : คุณความดีคือความเป็นแม่	130
- เส้นไหมสีเงิน : แม่สามแบบที่เลี้ยงลูกต่างกัน.....	131
- หนึ่งห้องหัวใจ : แม่ฝ่ายที่ถูกลูก ๆ ควบคุม.....	132
3.3.1.3 แม่ระดับชนชั้นสูง	133
- คุณชาย : แม่ผู้บงการลูกและลูกผู้บงการแม่.....	133
3.3.2 แม่กับเพศสถานะ.....	134
3.3.2.1 แม่ : ความอดทนเสียสละของผู้หญิง.....	134
- คีนหัตถาครองพิภพ และ คี้อหัตถาครองพิภพจบสากล : ความสุขของการได้เป็นแม่.....	135
- ข้ามสีทันดร : แม่ที่ลูกติดยาเสพติด.....	137
- เนื้อใน : แม่ผู้อดทนอย่างไรเหตุผล.....	137
3.3.2.2 ผู้หญิงที่เป็นปฏิปักษ์กับความเป็นแม่.....	138

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
- แดดหนาว : เมื่อผู้หญิงประกาศตัวเป็นศัตรูกับความเป็นแม่.....	139
- การล่มสลายของสถาบันครอบครัวที่ความรักมีอายุเยียวยา :	
แม่ผู้บ่มเพาะความเกลียดชังต่อความเป็นหญิง	143
3.3.3 แม่กับสถานะทางสังคม	144
3.3.3.1 แม่ที่ไม่ใช่แม่ชีวภาพ	144
- สมการวัย : ความเป็นแม่ที่เพิ่มคุณค่าให้กับความเป็นหญิง	144
- ดอกไม้ปลายสวน : การมองแม่ในแง่มุมใหม่.....	145
3.3.3.2 อยู่หรือหย่า : การตัดสินใจของผู้หญิง.....	147
3.3.3.3 บทบาทของแม่ในสถานภาพความเป็นหญิง	147
- คู่กรรมภาคสอง : แม่คือที่พึ่งพิงจากโลกภายนอก	147
3.3.3.4 ผู้หญิงกับภาวะผู้นำ.....	150
- นายทหญิง : เมื่อผู้หญิงเป็นผู้นำประเทศ	150
3.4 ช่วง พ.ศ.2541 – 2546 : แม่ยุคยอมรับความเป็นแม่ที่หลากหลาย.....	152
บรรยากาศทางการเมืองและสังคม : ประชานิยมหรือวิกฤตทางจริยธรรม.....	152
ความเคลื่อนไหวในแวดวงสตรี : สตรีมีความหลากหลาย	154
บรรยากาศและความเคลื่อนไหวในวงวรรณกรรมไทย :	
การเติบโตที่น่าจับตามองของสื่อสารสนเทศ.....	154
3.4.1 แม่กับชนชั้น.....	156
3.4.1.1 แม่ระดับชนชั้นล่าง	156
- ดั่งสายน้ำไหล : แม่กับความเห็นแก่ตัวของผู้ชาย.....	156
- ปิมปา : ความสำเร็จของการหวนกลับไปหาอัตลักษณ์ท้องถิ่น.....	157
- ดอกไม้กลางเมือง : เมื่อโสเภณีก้เป็นแม่ได้.....	158
- ผู้หญิงกลางแดด : แม่ที่ถูกข่มขืน.....	158
- แม่ : แม่ผู้รอคอยวันที่ลูกสำนึก	160
3.4.1.2 แม่ระดับชนชั้นกลาง.....	160
- เข้าชั้นคั่นฉาย : แม่ที่ทอดทิ้งลูก	160

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
- แม่ไม่เอาไหน ลูกชายไม่เอาถ่าน : แม่แบบนี้ที่ได้ใจลูกวัยรุ่น.....	161
- โอด : แม่ลูกจะกำเนิดจากใคร เธอก็ยังเป็นแม่.....	162
- ะหน้าทอง : อย่าด่วนประณามแม่ที่ทิ้งลูก.....	163
- ซอยสามสยามสแควร์ : ชุมนุ่มแม่ ๆ ผู้สร้างปัญหาให้วัยรุ่น	163
3.4.2 แม่กับเพศสถานะ.....	164
3.4.2.1 แม่ : ศูนย์รวมของครอบครัว.....	164
- แกมกลิ้นสุคนธา : แม่ที่เป็นศูนย์กลางของครอบครัวใหญ่.....	165
- ราตรีประดับดาว : แม่ศรีเรือนและแม่ของชาติ.....	165
- แม่ไม่เอาไหน ลูกชายไม่เอาถ่าน : แม่ผู้มีส่วนช่วยครอบครัวอื่น.....	166
- www คุณย่า.com : แม่ผู้มีแต่ให้.....	167
3.4.2.2 ความรุนแรงที่กระทำต่อผู้หญิง.....	168
ก) การตกเป็นเหยื่อทางเพศ.....	168
ข) การตกเป็นเหยื่อในวิถีแห่งความรุนแรงของเพศชาย	169
3.4.2.3 ผู้หญิงที่เป็นปฏิปักษ์กับความเป็นแม่.....	170
- กล่องผีเสื้อ : ผู้หญิงคือผีเสื้อที่ไร้โอกาสโอบนิน.....	170
3.4.3 แม่กับสถานะทางสังคม	171
- รากนครา : บทบาทของแม่ที่มีต่อรัฐ.....	171
- ราตรีประดับดาว : แม่ของชาติ	174
- บุรพา : แม่ซึ่งเป็นผลผลิตของความคิดสตรีนิยม.....	174
บทที่ 4 กระบวนการผลิตซ้ำ ต่อรอง และสืบทอดความเป็นแม่.....	178
4.1 ความคิดเกี่ยวกับแม่ในแนวขนบ.....	178
4.1.1 รักลูกยิ่งชีวิต.....	179
4.1.2 เสียสละเพื่อประโยชน์สุขของลูกและสมาชิกในครอบครัว.....	181
4.1.3 เป็นแบบอย่างที่ดี.....	183
4.1.4 อดทนเป็นเลิศ.....	186

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2 ความคิดเกี่ยวกับแม่ตามแนวทางสตรีนิยม.....	189
4.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับรัฐชาติ	189
4.2.1.1 การสร้างพลเมือง.....	190
4.2.1.2 การรักษาวัฒนธรรมและแสวงหาอัตลักษณ์	190
4.2.1.3 การต้านอำนาจรัฐ	191
4.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นแม่กับชนชั้น.....	193
4.2.2.1 ค่านิยมของชนชั้นกับความเป็นแม่	193
ก) การไหลเลื่อนทางค่านิยมชนชั้นสูงสู่ชนชั้นกลาง	193
ข) การไหลเลื่อนทางค่านิยมชนชั้นล่างสู่ชนชั้นกลาง	194
4.2.2.2 การเปลี่ยนแปลงทางชนชั้นกับบทบาทของแม่	195
ก) บทบาทของการผลักดันและส่งเสริมลูก	195
ข) บทบาทของการเป็นผู้นำ	196
4.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นแม่กับเพศสถานะ	197
4.2.3.1 แม่ที่ปฏิเสธความเป็นแม่	197
ก) การปฏิเสธความเป็นแม่ในเชิงกายภาพ	197
ข) การปฏิเสธความเป็นแม่ในเชิงอุดมการณ์.....	198
4.2.3.2 แรงปรารถนาทางเพศของหญิงผู้เป็นแม่	199
4.2.3.3 แม่ : อำนาจของผู้หญิง	201
ก) อำนาจในครอบครัว	201
ข) อำนาจเหนือความเป็นชาย	202
4.2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นแม่กับสถานะทางสังคม	204
4.2.4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา	204
4.2.4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกชาย	206
4.2.4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกสาว	208
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	212
สรุปผลการวิจัย.....	212
5.1 แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นแม่	212

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

5.1.1	แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นแม่แนวชนบ	212
5.1.2	แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นแม่ในมุมมองสตรีนิยม	212
5.2	ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นแม่กับชนชั้น เพศสถานะ และสถานะทางสังคม.....	213
5.2.1	ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นแม่กับชนชั้น	214
5.2.2	ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นแม่กับเพศสถานะ.....	214
5.2.3	ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นแม่กับสถานะทางสังคม	214
5.3	บริบททางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นแม่	215
5.3.1	ความเติบโตทางเศรษฐกิจ	215
5.3.2	ความคิดสตรีนิยมและความรู้ทางสตรีศึกษา	215
5.3.3	วาทกรรมวันแม่	215
5.3.4	การต่อสู้ทางวัฒนธรรมและการเรียกร้องอัตลักษณ์พื้นถิ่น	215
5.4	ทัศนคติของผู้เขียนเกี่ยวกับความเป็นแม่	216
5.4.1	สีฟ้า	216
5.4.2	ทมยันตี	216
5.4.3	โบตัน	216
5.4.4	กฤษณา อโศกสิน	216
5.4.5	สุจินดา ชันตยาภรณ์ และ ชลัมพูน ชลลล้า	216
5.4.6	รพีพร และประชาคม ลูนาชัย	216
5.4.7	ว.วินิจฉัยกุล.....	216
	ข้อเสนอแนะ	217
	รายการอ้างอิง	218
	รายการอ้างอิงภาษาไทย	218
	รายการอ้างอิงภาษาอังกฤษ.....	224
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	226